

SZÍNHÁZI ESTÉK

Ilyen a bokszt



Zempléni Mária és Gurbán János a Bajazzókban

MTI-FOTO

Az Erkel Színház közönségének aktívabb része megfújta *Galgóczy Judit* a Parasztszület-Bajazzók után, de ennyi járt is a rendezőnek. Büntetlenül itt nem lehet eredetinek és tehetségesnek lenni. Galgóczy pedig, fölösleges udvariassággal, hagyott is magán támadható felületet, így szorongva vallom be, hogy a Parasztszület nekem se nagyon tetszett. Nem azért, mert olyan szörnyen fekete meg fehér a szín, hogy nem ilyenek képzelem Sziciliát. Mit számít nekünk Szicília? Azt hiszem, értem, mi az, ami történik, észrevettem a harmadik szint, az üvegkancsóban lévő bor vörösét, és ismerem azt a másik hűsvéti történetet, a majdnem kétezer éveset. Tudom, hogy ott is meghalt a Fiú, és ott állt az Anya a kereszt tövében.

Mégsem tetszik, ha a kettő összekeveredik. Azt gondolom, hogy Vergánál és Mascagninál csak mellékes a hűsvét, csak szín, csak ok, hogy mindenki hazamenjen, igyon és ráérjen. Ettől persze még elfogadható lenne a rendező értelmezése, ha nem járna túlzott veszteséggel. De ha a tavaszi áldozatot látjuk, mindenki mellékessé válik, le kell mondanunk érdekes, jól megrajzolt alakokról. Alfio csupán hóhér, ítélet-végrehajtó – *Berczelly István* hangja nem is mond ellent ennek – Santuzza (*Misura Zsuzsa*) és Lola (*Pán-*

czel Éva) csak csellengők. Fontos lenne Turiddu, akit *B. Nagy János* kiabál bele a világba, és Lucia (*Mészöly Katalin*), de kettőjüknek nincs története, csupán egy szertartás részesei. Amit látunk, az inkább tudományos munka, rosszabb pillanataiban keresztretjérvény, és nem operaelőadás.

Galgóczy azonban a bal felületét olyan szívjátékra mért jobbegyenessé folytatta, hogy nem is tudtam felállni belőle. Nem emlékszem a Bajazzókhoz foghatóan szép, sokszínű és érdeklő bemutatóra az Erkel Színházban. Leoncavallo főművével kapcsolatban nekem mindig le kell győznom az ellenérzéseimet. Előbb azt hittem, hogy a zene színvonalá miatt, de nem. Igazából azt utálom, amikor a színpadon a színházról beszélnek. Visszaélnék a helyzetükkel, amikor magukat sajnáltatják, hogy a szívük sajog, de azért kacagatnak. Kit érdekel? Mintha a BKV-ellenőr borulna zokogva a nyakunkba, hogy elhagyta a szerelmét, és neki mégis büntetnie kell. Ez a dolguk.

Galgóczy Judit többszörös függőnnyel dolgozik, amelyek összecsapódnak, játszanak, tagolják a teret. Színház a színházban. Ez már ugyanaz, mint élet az életben. Mindenki, aki színre lép, saját magát alakítja. Kész, le kell tenni a tollat, nincs

helye a kritikai megjegyzéseknek. Mintha azt mondanánk: az énekesnő szépen énekel, de rosszul főz. Személyek lépnek föl, a maguk nevében. A kórus megszűnik karnak lenni, emberek, önállóak, névvel, címmel, telefonszámmal. Van köztük öreg tata, féleszű, szexbomba és ifjú szerelmes. Kit zavarnak most *Hormai József* magasságai, amikor ott van ő, a színpadon Canio, a színpad színpadján Pagliaccio, és viseli a sorsát méltósággal, nemesen? Elmondva lehet, hogy mindez zavarosnak hangzik, de az egész átélhető és világos. Minden a helyén, mindennek oka van.

Az Intermezzo alatt félig a színpad színpadjáról öltözött jön be Canio és Nedda, ha elfogadjuk ezeket a neveket *Hormai* és *Zempléni Mária*ra. Letérdelnek egymás előtt, és kifestik a másik arcát. Zavarba ejtően bizalmas gesztus. Aztán Nedda még kirúszozza a maga ajkát, hiszen ő már nemcsak Canionak öltözik és játszik, hanem másnak is. A másik a szép hangú *Káldi Kiss András*, akit majd Canio szúr halálra, aztán lehajol, és fehérre festi a fiú arcát is egy gyors mozdulattal. Lefelé mondja, a halottaknak, a hűtlen asszonynak és szeretőjének, hogy a komédiának vége. De kifelé hajlik meg. Felénk.

Fáy Miklós

Az író, akiről ma nehéz beszélni

Szegedy-Maszák Mihály: Ottlik Géza

Ottlikról ma nehéz beszélni. A hosszú várakozás után (1993) megjelent *Budát* jó néhány családott, elmarasztaló kritika fogadta, s e kritikák nem csupán a posztumusz regényről fogalmaztak meg megfontolandó kételyeket, hanem Ottlik immár teljesnek mondható életművének szerkezetéből következően az *Iskola a határonról* is. A mintegy húsz éve kanonikusan „az egyik, ha nem a legnagyobb háború utáni magyar regénynek” számító mű befogadása ma bizonyos vonásai-ban változni látszik, ám erről nehéz bármi közelebbit mondani, mert egyetlen olyan átfogó tanulmány sem született, amely igényesen vitába szállt volna a hetvenes és a nyolcvanas évek értelmezési hagyományával, csupán jelzésekkel felmondatok vagy az érvek támogatását nélkülöző ítéletek mutatják az elbizonytalanodást. Sőt a *Buda* kritikájának problémáit sem lehet egykönnyen visszavetíteni arra a műre, amelynek folytatása és szétírása, mert a tavalyelőtti és tavalyi lendülettel, de Ottlik szempontjából nem túl alapos vita tétje elsősorban nem az értelmezéshez fűződött, hanem a kortárs magyar irodalom különböző új törekvéseit legitímáló hagyományselemlétekhez, illetve a korábbi beszédmódok esetenként gyengülő érvényességéhez.

Ha Szegedy-Maszák Mihály könyve közvetlenül kapcsolódott volna a változó befogadástól polémiához, az irodalomtörténet kérdéseit a kritika kezére kellett volna adnia (e jelenség ma szinte általános), és így al-

kalmasint monográfiájának balsikerét kellett volna nyugtáznia. Jó érzéssel inkább most is azt az utat választotta, amelyet korábban Kemény Zsigmondról írott munkájában: mindenekelőtt azt igyekezett feltárni, milyen hagyományokat fogad el és milyen értelmezéseket írja át saját művébe Ottlik, poétikai és egzisztenciális kérdéseinek összefüggéseit pedig az összehasonlító irodalomtörténet eszközeivel kísérel meg feltárni.

A könyv példa arra, hogy a kritika szempontjai az önkritika folyton más kérdéseket kereső igényében gyökereznek, aminek minden olvasói beszéd lényegéhez kell tartoznia. A német befogadástörténeti belátásai nyomán így válik módszerré Szegedy-Maszák Mihálynál az újraolvasás, a szüntelen más-kérdés, ami nem oltja ki a korábbi olvasatokat, hanem esztétikai tapasztalatukat komolyan véve beszélgetést kezd velük. A kérdések ugyanakkor a hagyományos értékítélet igazoló elfogadását is jelzik, mert a monográfia Ottlik egész pályáját az *Iskola a határon* szempontjából értelmezi, a vitathatatlanul maradandó, nagy műnek kijáró figyelemmel. Eppen ezért az először 1959-ben megjelent regénnyel foglalkozó fejezetek a könyv legszínvonalabb részei, a többi érvetése őket segíti, illetve rájuk támaszkodik, ám így óhatatlanul az a gyanú ébred az olvasóban, mintha más Ottlikművek nem is állnának meg a helyüket önmagukban, illetve csak az *Iskolához* való viszonyban találhatnánk hozzájuk helyes kérdéseket. Amint Sze-

gedy-Maszák Mihály is hangsúlyozza, valójában arról van szó, hogy önkéntelenül elfogadjuk Ottlik organikusságát, hogy minden szöveg egyetlen elérhetetlenül teljes, de sosem befejezett mű változata, átalakítása, kiegészítése, amely az (újra)olvadási együttműködés nélkül még csak jelezni sem tudja magát, ha pedig együttműködő olvasóra talál, mindig másnak látszik. Így amíg az egyik fejezet már címével is a példázat műfajába sorolja a regényt, addig egy következő más érvekkel viszonylagossá teszi ezt az értelmezést. Válaszaink attól függenek, a modernség milyen regénypoétikai és értelemképző hagyománya szerint olvassuk (újra) Ottlik művét.

Ha van gyengéje e monográfiának, különös módon éppen az, hogy nem felel meg mindenben érveinek. A kötet tulajdonképpen összefoglalja a hetvenes és a nyolcvanas évek legkimunkáltabb értelmezési irányait, azoktól eltérő kutatásokra nem vállalkozik, sőt lehetőségüket sem jelzi. A vázolt módszerek nem csekély előrelépést jelentenek irodalomtörténet-írásunk egyik legnagyobb hagyományú műfajában, a monográfiában, és jó néhány kérdést felvetnek az irodalomról szóló beszédek-ről általában. A könyv konkrét eredményeit tekintve összegző jellegű, de mint az első könyvnyi terjedelmű Ottlik-értelmezésnek valószínűleg ilyenek is kell lennie. Reméljük, igényes viták után a mostanit nem túl sokára követik más szempontú, de hasonlóan alapos interpretációk. (*Kalligram*)

Schein Gábor

Rózsa Endre emlékezete

(1941–1995)

„A diszkoszvető bodzafa/az árokszálon/virágkorongját emeli/s forogni kezd a fényben”; „ökrök farán legyek/örvényrozsája forr./zablát rágszálla áll/az idő”; „Amit én föl-dobtam madárnak./mind visszahullt rám – kőnek”; „Varjak közé csap le a szél./riadtan égre szállnak./örvénylő pernyerongyai/ a szétaposztott nyár-nak.”

Le se kell vennem a polcra a kilencek antológiáját, az Elérhetetlen földet, harminc évnyi messziből is idézhetem e sorokat. Megmaradtak, a mögöttük ragyogó tekintettel, s az önfel-lelt magabiztosság örömevel együtt. Hogy igen, csak meg kell szólalni, s lángba borítható minden homályos óra, csak meg kell szólalni, s a szétfolyó idő formát kap és telitődik a szív áhítatával, az elme boldogságával, a lélek elragadtatottságával. Megmaradtak, mert olyan

költő írta e sorokat, aki társ-szerzője volt a nyelvnek. El-büvölt, ahogy egymással ját-szottak, olykor – elakaszván egymás szavát, a megsemmis-ülésig. Elbűvölt újra meg újra, hogy e játék szenvedélyében hányféle szöveg emlékképe, hányféle vers alaksejtelve, ki mindenki arca villan elő, jelez-ve, itt van a magyar költészeti tradíció egésze, a megélt élet teljes gazdagsága, a mindenkori jelenben az a mélyebb folyto-nosság, amiről csak a vérbeli költészet tud.

Erő, izlés, erkölcs. Rózsa Endréről szólva Vas István fut-tatta e fogalmakra gondolatme-netét. Melléjük állíthatok most egy belőlük következő negyedi-eket, az elégedetlenséget. Hiszen az igazi tehetség az ideális, a ronthatatlan tökéletesség vágya az emberben, amit erő, izlés, er-kölcs szorít előre, s ösztökél szüntelen, hogy pillanatra se béküljön. Akarjon jobbat, kü-

lönbet. Ha van valaki a magyar költészetben, akit az elégedet-lenség égő reménye hajtott, ak-kor az Rózsa Endre. Már-már a maga rontásáig. Mert mással nehezen magyarázható, hogy a kezdeti boldog játék irtalmatlan küzdelembe fordult. Hogy az utóbbi években versei már alig látszóttak ki e küzdelem nyomai, a hegek és forradások alól. Igen őt *A tenger költészet* ígézte, foghatóban is a határo-latlan. Az otthonos végtelenség.

Küzdött másért is hét köny-vének tanúsága szerint. „Tüz-marta falak közé lép be/önnön kiégett/emlékezetebe” – írja az egyik mélyponton. „Lehetsz ami eleve vagy/szeretetéhes fe-nevad” – írja a másikon. S ami addig még szilárd volt, végleg-es, kitöltött tér, a halálos bete-gység kinjaiban szilánkjaira hasadt. Minden szava istenkí-sértés, enyhület nélkül.

Varga Lajos Márton

Etikai kódex pedagógusoknak

Egyeseknek kötelező, másoknak ajánlott

„Az ezeréves magyar iskola története során neves gondolkodóink időről időre leírták, mit tartanak fontosnak elmondani a tanítói mesterségről. Am a tanítótársadalom mindmáig adós maradt azzal, hogy megfogalmazza önmaga és a társadalom számára a pedagógusszakmával kapcsolatos igényeit” – ezekkel a mondatokkal kezdődik a közelmúltban megjelent kiadvány, a *Pedagógusok szakmai etikai kódexe*.

Megalkotásának gondolata a rendszerváltás óta foglalkoztatta a szakmai és érdekvédelmi szervezeteket. Annál erősebb volt a szándék, minél zavarosabbá vált a helyzet közoktatásban. Több szervezet el-

vetelt kísérletei után végül a Független Pedagógus Fórum alkotta meg a kódexet, név szerint Hoffmann Rózsa, Hernádi Miklós és Marcz Róbertné. Az alapot ehhez az a széles körű közvélemény-kutatás, felmérés adta, amit az Új Katedra című lap segítségével a két szerkesztő, *Pecsenye Éva* és *Barlay Róbertné* végzett el.

Egy közelmúltbeli sajtótájékoztatón Hoffmann Rózsa elmondta: a kódex megalkotásával az volt a céljuk, hogy erősítsék a pedagógusszakma belső összetartozását, s ezáltal társadalmi megbecsültségét, nem utolsósorban igazodási pontokat nyújtsanak olyan helyzetekben, amelyek nem szabályozhatók

csupán jogi eszközökkel. De vajon mennyit ér a gyakorlatban egy olyan normarendszer, amelyet jogilag nem lehet számon kérni? Egyáltalán kikre érvényes – vagy kik tartják magukra érvényesnek –, s hogyan épül be a pedagógusok és az érintettek munkájába, mindennapjaiba?

A kódexhez csatlakozó szervezetek, intézmények tagjai részére a normarendszer kötelező érvényű, míg mások számára ajánlásnak tekintendők. A kódex fontos eszköz lehet az iskola számára, hogy jobb, korrek-tebb kapcsolat alakuljon ki a diákokkal, a szülőkkel, a szűkebb, tágabb társadalmi környezettel.

Gy. Sz. É.

Hirdetmény

A 12 hónapos lejáratú diszkont kincstárjegyek IV. sorozatának kibocsátásáról

A Magyar Köztársaság pénzügyminisztere az 1995. évi költségvetésről szóló 1994. évi CIV. törvény felhatalmazása alapján a magyar állam (kibocsátó) nevében, a központi költségvetés 1995. évi hiányának részbeni finanszírozása céljából, 3 Mrd Ft névértékű, 12 hónapos futamidejű diszkont kincstárjegyet bocsát ki.

A forgalomba hozatal módja: aukció
Az aukció helye: Magyar Nemzeti Bank
pénz- és tőkepiaci önálló osztály
1054 Budapest, Szabadság tér 8–9. A ép. 126.
Tel.: 132-3921. Fax: 269-0756, 269-2089

Az aukció napja: 1995. április 28.
Pénzügyi teljesítés napja: 1995. május 5.

Az aukción felajánlott mennyiség: 3 000 000 000 Ft
Az aukcióra ajánlatot az előző, azonos futamidejű diszkontkincstárjegy-aukción kialakult átlaghozamhoz (34,93%) viszonyított plusz-mínusz 1%-pontos sávon belül nyújthatnak be az ajánlattevők.

Az aukción részt vehet minden olyan belföldi kereskedelmi bank, szakosított pénzügyintézet, a Központi Elszámolóház és Értéktár Rt., a Budapesti Értéktőzsde, ÁÉTF-engedéllyel rendelkező értékpapír-forgalmazó cég, befektetési alapkezelő társaság, valamint az Államháztartási tv. 66. §-ában felsoroltak, és a központi költségvetési szervek kivételével azok a költségvetési szervek, amelyek az aukció, valamint az értékesítés szabályait magukra nézve kötelezően elfogadják.

Az aukció szabályait „Az 1, 3, 6 és 12 hónapos lejáratú diszkont kincstárjegyek aukción forgalmazásának üzleti feltételei” tartalmazzák.

A diszkont kincstárjegy sorozata: 12 hónapos lejáratú diszkont kincstárjegyek IV. sorozata
Kibocsátás napja: 1995. május 5.
Lejárat napja: 1996. május 3.
Futamidő: 12 hónap
Fajta, típus: bemutatóra szóló, jegybankképes állampapír
Törlesztés, visszaváltás: A névérték visszafizetése lejáratkor egy összegben esedékes. A diszkont kincstárjegyeket a kibocsátó lejárat előtt nem vásárolja vissza.

Címletezés: A diszkont kincstárjegy alapcímele: 10 000 Ft.
A kibocsátó a teljes sorozatot 1 db összevont címletben bocsátja ki. Így a befektetők váltócímletek fizikai birtokába nem juthatnak.

A vásárlók köre: Belföldi természetes és jogi személyek, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságok, valamint az MNB által 1995. január 16-án kiadott devizahatósági engedély alapján és feltételeivel külföldi személyek és szervezetek. (Belföldi, illetve külföldi kifejezések értelmezésénél az 1974. évi I. tv.-ben foglaltak az irányadók.) A devizahatósági engedély előírásait és a diszkont kincstárjegyek forgalmazásának egyéb feltételeit a „Tájékoztató a diszkont kincstárjegyek aukción történő nyilvános forgalomba hozatalához. (Budapest, 1995. január 9.)” tartalmazza.

Budapest, 1995. április 19.

Pénzügyminisztérium

Magyar Nemzeti Bank